

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เครื่องหมายการค้าเป็นสิ่งที่ใช้เพื่อคุ้มครองผลประโยชน์และชื่อเสียงในทางการค้า (Goodwill) ของผู้เป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้า ขณะเดียวกันก็ให้ความคุ้มครองผู้บริโภคด้วย เพราะผู้บริโภคสามารถเลือกซื้อสินค้าที่ตนต้องการ โดยดูจากเครื่องหมายการค้าที่ปรากฏอยู่ที่สินค้า ซึ่งสอดคล้องกับคำจำกัดความของ “เครื่องหมายการค้า” ในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 ความว่า “เครื่องหมายที่ใช้หรือจะใช้เป็นที่หมายหรือเกี่ยวข้องกับสินค้าเพื่อแสดงว่าสินค้าที่ใช้เครื่องหมายของเจ้าของเครื่องหมายการค้านั้นแตกต่างกับสินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้าของบุคคลอื่น” อย่างไรก็ตามสิ่งที่จะเป็นเครื่องหมายการค้าได้ก็ต้องอยู่ภายใต้ความหมายของคำว่า “เครื่องหมาย” ตามมาตรา 4 วรรคแรก เช่น ภาพถ่าย ตัวหนังสือ ตัวเลข รูปร่าง หรือรูปทรงวัตถุซึ่งตามกฎหมายใหม่ รูปร่างหรือกลุ่มสีของผลิตภัณฑ์ เช่น ขวด กลุ่มสีของ Seven Eleven หรือ ตู๊กตาหน้าร้าน KFC ก็อาจนำมาจดทะเบียนเป็นเครื่องหมายการค้าได้

หน้าที่หลักของเครื่องหมายการค้า คือ ทำหน้าที่บ่งชี้ตัวสินค้า (Identify) ว่าเป็นของผู้ผลิตรายใด และแยกแยะตัวสินค้า (Distinguish) ของผู้ผลิตอีกรายหนึ่ง การที่เครื่องหมายการค้าต้องมีหน้าที่บ่งชี้หรือแยกแยะตัวสินค้า กฎหมายจึงกำหนดว่าเครื่องหมายการค้าที่จะนำมาจดทะเบียนจะต้องมีลักษณะบ่งเฉพาะ (Distinctiveness) กล่าวคือต้องมีลักษณะเด่นของเครื่องหมายการค้าที่แตกต่างไปจากเครื่องหมายการค้าอื่นสำหรับสินค้าในประเภทเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อให้เครื่องหมายการค้าทำหน้าที่หลักได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากหน้าที่หลักแล้ว เครื่องหมายการค้ายังมีหน้าที่อื่นด้วย เช่น หน้าที่บ่งบอกคุณภาพของสินค้า เป็นต้น

เมื่อเจ้าของเครื่องหมายการค้าได้ทำการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าต่อนายทะเบียนไว้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว สิทธิของเจ้าของเครื่องหมายการค้านั้นก็คือ สิทธิเด็ดขาด (Exclusive Right) ซึ่งเป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่จะใช้เครื่องหมายนั้น สิทธิแต่เพียงผู้เดียวของผู้จดทะเบียนเครื่องหมายการค้านี้มีอยู่ในบทบัญญัติมาตรา 44 แห่งพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2543 ความว่า “ภายใต้บังคับมาตรา 27 และมาตรา 68 เมื่อได้จดทะเบียน

เครื่องหมายการค้าแล้ว ผู้ซึ่งได้จดทะเบียนเป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าเป็นผู้มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในอันที่จะใช้เครื่องหมายการค้าสำหรับสินค้าที่ได้จดทะเบียน”

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า การที่นายทะเบียนเครื่องหมายการค้ารับจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าแล้ว เจ้าของเครื่องหมายการค้าก็จะมีสิทธิตามกฎหมายที่จะใช้เครื่องหมายการค้าในอันที่จะใช้เครื่องหมายการค้าในอันที่จะมีดังต่อไปนี้ (1) สิทธิทั่วไปในการใช้เครื่องหมายการค้ากับสินค้าที่ได้จดทะเบียนไว้ (2) สิทธิในการอนุญาตให้ใช้เครื่องหมายการค้า (3) สิทธิในการโอนเครื่องหมายการค้า และ (4) สิทธิในการฟ้องคดีเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนมิให้มีการละเมิดสิทธิในเครื่องหมายการค้า

โดยที่เครื่องหมายการค้าเป็นทรัพย์สินทางปัญญาซึ่งมีวัตถุแห่งสิทธิเป็นสิ่งที่ไม่มีรูปร่าง (Intangible Property) จึงทำให้การใช้งานสามารถกระทำได้โดยง่ายและไม่จำกัดจำนวนผู้ใช้ นอกจากนี้ การใช้ทรัพย์สินทางปัญญาโดยไม่มีผลทำให้ทรัพย์สินนั้นเสื่อมสลายไปเพราะการใช้ และด้วยเหตุที่บุคคลหลายคนอาจใช้ทรัพย์สินทางปัญญาในขณะเดียวกันได้ เช่น การที่บุคคลคนหนึ่งเป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าอันหนึ่ง เขาย่อมที่จะอนุญาตให้บุคคลหลายคนได้ใช้เครื่องหมายการค้าในอันนั้น ฉะนั้น การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาจึงมักกระทำด้วยการให้สิทธิเด็ดขาด ในอันที่จะคิดกันมิให้ผู้อื่นใช้ประโยชน์จากผลิตภัณฑ์และสิ่งที่อยู่ภายใต้สิทธิ ด้วยเหตุนี้ เครื่องหมายการค้าจึงแตกต่างจากทรัพย์สินที่มีรูปร่าง (Tangible Property)

อย่างไรก็ตาม การที่บุคคลหลายคนจะเป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าร่วมกันนั้น (Joint Ownership of Trademark) โดยการจดทะเบียนร่วมกันได้หรือไม่ พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 หาได้บัญญัติโดยชัดเจนไม่ แต่หากพิจารณากรณีการรับโอนมรดกในเครื่องหมายการค้าตามมาตรา 49 ซึ่งบัญญัติว่า “สิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ได้จดทะเบียนแล้วย่อมโอนหรือรับมรดกกันได้...” ย่อมแสดงให้เห็นว่าหากทายาทโดยธรรมของเจ้าเครื่องหมายการค้ามีหลายบุคคล ทายาทเหล่านั้นย่อมเป็นผู้รับโอนในเครื่องหมายการค้าในอันนั้นและอยู่ในฐานะเป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าร่วมกัน นอกจากนี้หากพิจารณาความในมาตรา 10 ซึ่งบัญญัติว่า “เครื่องหมายการค้าอันพึงรับจดทะเบียนได้นั้น ผู้จดทะเบียนเพื่อเป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าในอันนั้นหรือตัวแทน ต้องมีสำนักงานหรือสถานที่ที่นายทะเบียนสามารถติดต่อได้ตั้งอยู่ในประเทศไทย” ย่อมแสดงให้เห็นว่าพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 มิได้ปฏิเสธการที่บุคคลหลายคนจะเป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าร่วมกันโดยการจดทะเบียน ซึ่งเป็นกรณีของการเข้าสู่สิทธิในการเป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้า

นอกจากนี้ หากพิจารณาถึงการใช้สิทธิของบุคคลที่เป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าร่วมกัน ยังมีปัญหาอีกว่าการใช้สิทธิดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การอนุญาตให้บุคคลได้ใช้สิทธิในเครื่องหมายการค้า (Licensing Agreement) จะใช้อย่างไร กล่าวคือ บุคคลที่เป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าร่วมกันนั้น จะต้องยินยอมพร้อมใจกันในการอนุญาตให้บุคคลได้ใช้สิทธิในเครื่องหมายการค้าหรือไม่อย่างไร นอกจากนี้ หากปรากฏว่าบุคคลใดคนหนึ่งมีอันต้องมิคุณสมบัติต้องห้ามตามมาตรา 10 แล้ว จะต้องถือว่าบุคคลที่เป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่มีคุณสมบัติสอดคล้องกับมาตรา 10 สามารถใช้สิทธิในเครื่องหมายการค้าแต่เพียงผู้เดียว ซึ่งในเรื่องนี้จะเห็นว่าพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 หาได้บัญญัติไว้ชัดเจนแต่ประการใด

แต่โดยที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งเป็นหลักกฎหมายทั่วไปมีบทบัญญัติเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ร่วมไว้ และเครื่องหมายการค้าซึ่งเป็นทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่ง เป็นสิทธิทางกฎหมายเช่นเดียวกับทรัพย์สินโดยทั่วไป ด้วยเหตุที่การนำเอาบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์ว่าด้วยกรรมสิทธิ์ร่วมมาปรับใช้กับกรณีที่บุคคลหลายคนเป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าร่วมกันจะสามารถกระทำได้มากน้อยเพียงใด กล่าวคือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1356 กำหนดว่า สิทธิในฐานะเจ้าของกรรมสิทธิ์ร่วมให้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในหมวด 3 กรรมสิทธิ์ร่วม เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น เช่น เจ้าของร่วมคนใดคนหนึ่งในการเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนแล้ว ประสงค์ที่จะทำสัญญาอนุญาตให้นาย ก. ใช้เครื่องหมายการค้าแต่เจ้าของร่วมอีกคนหนึ่ง หรืออีกหลายคนในเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนแล้วนั้น ไม่ยินยอม แต่กลับจะยินยอมอนุญาตให้นาย ข. ใช้เครื่องหมายการค้าจะกระทำได้หรือไม่ หากกระทำได้จะเป็นการขัดต่อสิทธิแห่งเจ้าของรวมคนอื่นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1360 หรือไม่ หากกระทำไม่ได้เจ้าของร่วมที่มีความประสงค์จะใช้สิทธิดังกล่าวย่อมไม่สามารถพึงใช้สิทธิที่มีอยู่ตามมาตรา 1360 ได้ และจะสามารถนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1361 มาปรับใช้ได้เพียงใด

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 มิได้บัญญัติถึงกรณีที่บุคคลหลายคนเป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าร่วมกัน จึงมีปัญหาการเข้าสู่สิทธิการเป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าร่วมกันและปัญหาการใช้สิทธิของบุคคลที่เป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าดังกล่าวจะมีลักษณะอย่างไรและหากนำเอาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในบรรพ 4 ว่าด้วยกรรมสิทธิ์ร่วมมาปรับใช้ได้หรือไม่ จึงทำให้ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะทำการศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของเจ้าของร่วมในเครื่องหมายการค้าเพื่อหาแนวทางในการเสนอแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 ต่อไป

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงการเข้าสู่สิทธิของบุคคลที่เป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าและการใช้สิทธิของเจ้าของเครื่องหมายการค้าร่วมกันตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534
2. เพื่อศึกษาการนำเอาบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 4 ว่าด้วยกรรมสิทธิ์ร่วมมาปรับใช้กรณีบุคคลหลายคนที่เป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าร่วมกัน
3. เพื่อศึกษาถึงการเข้าสู่สิทธิและการใช้สิทธิของเจ้าของร่วมเครื่องหมายการค้าตามกฎหมายเครื่องหมายการค้าของต่างประเทศ
4. เพื่อวิเคราะห์ปัญหากฎหมายในการใช้สิทธิของเจ้าของร่วมในเครื่องหมายการค้าอันเดียวกันตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534
5. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมายเครื่องหมายการค้า ที่เกี่ยวกับการใช้สิทธิร่วมกันในการเป็นเจ้าของร่วมในเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนแล้ว

สมมติฐานในการศึกษา

โดยที่พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 ไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการเข้าสู่สิทธิของการเป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าร่วมกัน และการใช้สิทธิร่วมกันของเจ้าของเครื่องหมายการค้า แต่หากนำบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 4 ว่าด้วยหลักกรรมสิทธิ์ร่วมในทรัพย์สินมาปรับใช้กับกรณีของผู้เป็นเจ้าของร่วมกันในเครื่องหมายการค้า ก็มีปัญหาทางกฎหมายว่าจะปรับใช้บทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ดังกล่าวอย่างไร จึงจะมีความเป็นธรรมต่อผู้เป็นเจ้าของร่วมในเครื่องหมายการค้า นั้น ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องแก้ไขบทบัญญัติในพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 ในเรื่องเกี่ยวกับการเป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าร่วมกันให้มีความชัดเจนต่อไป

วิธีการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาวิเคราะห์จากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 โดยศึกษาวิจัยจากตำรา และเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง เช่น บทความทางวิชาการต่าง ๆ คำพิพากษาศาลฎีกา งานวิจัย วิทยานิพนธ์ ตำบทยกกฎหมาย รวมทั้งคำพิพากษาของศาลที่เกี่ยวกับเครื่องหมายการค้าทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ

ขอบเขตการศึกษา

ศึกษาถึงพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติม และศึกษาใน ส่วนของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 4 ว่าด้วยทรัพย์สิน และหมวด 3 ในเรื่องกรรม สิทธิร่วม ตลอดจนศึกษาตามบทบัญญัติของกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวกับเครื่องหมายการค้าของประเทศไทย และกฎหมายเครื่องหมายการค้าของต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศอังกฤษ ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น และ สาธารณรัฐประชาชนจีน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงการเข้าสู่สิทธิของบุคคลที่เป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าและการใช้ สิทธิของเจ้าของเครื่องหมายการค้าร่วมกันตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534
2. ทำให้ทราบถึงการนำเอาบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 4 ว่า ด้วยกรรมสิทธิร่วมมาปรับใช้กรณีบุคคลหลายคนที่เป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าร่วมกัน
3. ทำให้ทราบถึงการเข้าสู่สิทธิและการใช้สิทธิของเจ้าของร่วมเครื่องหมายการค้าตาม กฎหมายเครื่องหมายการค้าของต่างประเทศ
4. ทำให้ทราบปัญหากฎหมายในการใช้สิทธิของเจ้าของร่วมในเครื่องหมายการค้าอัน เดียวกันตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534
5. ทำให้ได้ข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมายเครื่องหมายการค้าที่เกี่ยวกับการใช้สิทธิร่วมกันในการเป็นเจ้าของร่วมในเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียน แล้ว